

TEHNOLOŠKE OPERACIJE - VJEŽBE - OBRAZOVANJE ODRASLIH

Jelena Danilović Zurnić, *prof. mentor*

DNEVNIK RADA

Da bi se uspješno pratili, a kasnije i prikazali rezultati mjerenja potrebno je imati bilježnicu za vođenje dnevnika rada, milimetarski papir, pribor za crtanje, pisanje i računanje (ravnalo, tehnička olovka, gumica, kalkulator).

PRAVILA PISANJA DNEVNIKA RADA:

- Dnevnik rada uvijek se piše na desnoj strani, kemijskom olovkom, u prvom licu jednine (lijeva strana dnevnika služi za eventualne ispravke).
- Za svaku vježbu pravi se zaglavlje točno određenih dimenzija.

3,0cm	Broj vježbe 2,5cm	NAZIV VJEŽBE 5,5cm	Datum izvođenja vježbe		1,5cm
			Datum pregleda vježbe 2,5cm	Potpis nastavnice 2,5cm	1,5cm

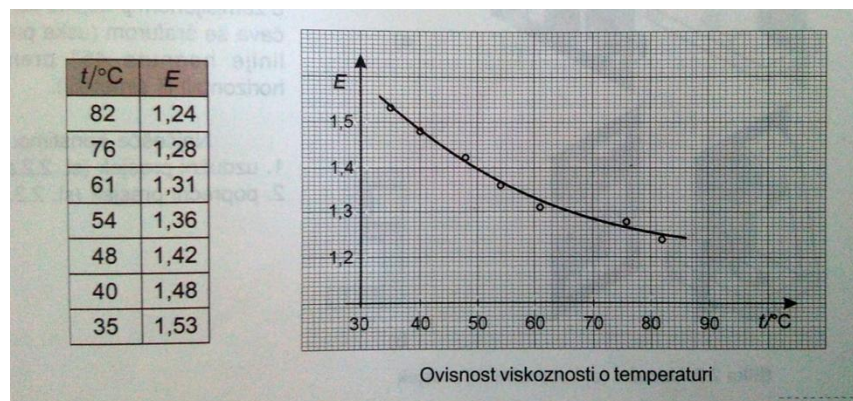
VJEŽBA U DNEVNIKU RADA TREBA SADRŽAVATI:

1. Broj, naziv i datum izrade vježbe
2. Radni zadatak
3. Popis potrebnog pribora i kemikalija
4. Opis postupka
5. Zapažanja tijekom rada
6. Tablični i/ili grafički prikaz rezultata mjerenja
7. Proračun rezultata mjerenja
8. Slika aparature
9. Zaključak (uvijek na kraju svake vježbe)

Ne mora svaka vježba sadržavati sve gore navedene komponente, ali radni zadatak ima svaka vježba, kao i zaključak koji se uvijek piše na kraju.

PRIKAZ REZULTATA

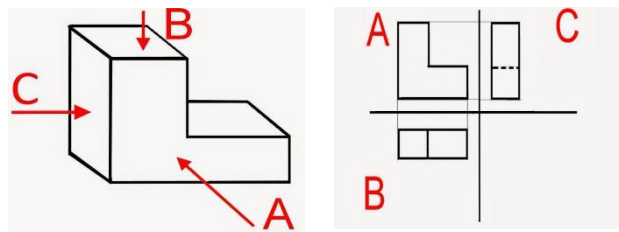
- Rezultati mjerenja obično se prikazuju tablično i grafički. Na taj način lakše uočavamo zakonitosti među rezultatima i lakše dolazimo do zaključaka.
- Da bi zaključci bili pravilni treba paziti da su sve jedinice u tablicama u odgovarajućem sistemu i da se dijagrami crtaju prema određenim pravilima.
- Dijagram se uvijek crta na milimetarskom papiru, osi koordinatnog sistema treba opisati, podjela na osi mora biti ravnomjerna, a dobivena krivulja treba predstavljati srednju vrijednost svih mjerenja.

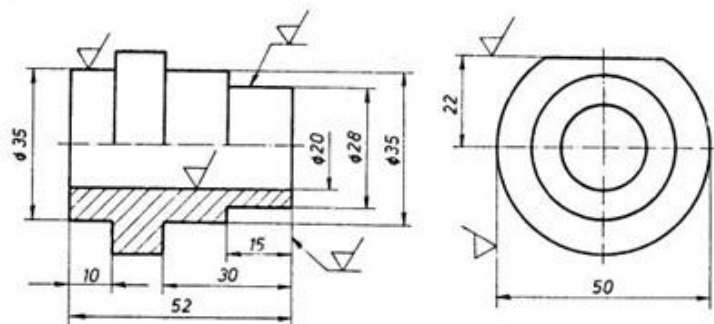
PRIKAZ APARTURA

U tehničkom crtanju predmeti se prikazuju na tri načina:

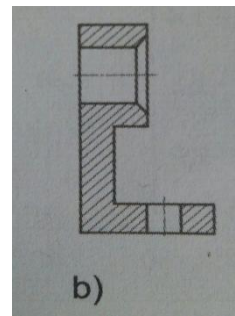
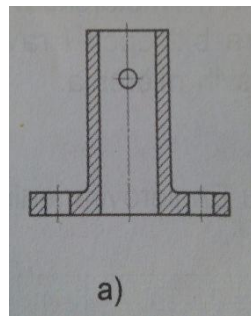
- Nacrt (pogled sprijeda)
- Tlocrt (pogled odozgo)
- Bokocrt (pogled sa strane)

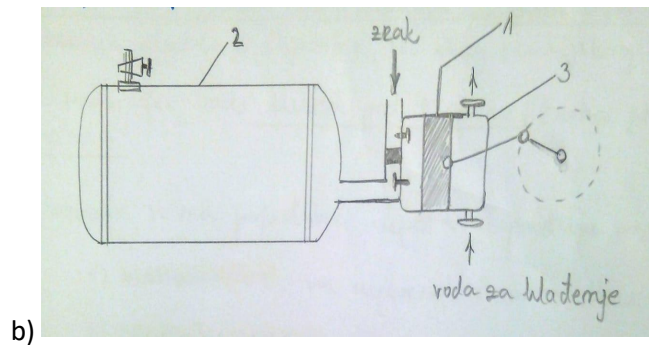
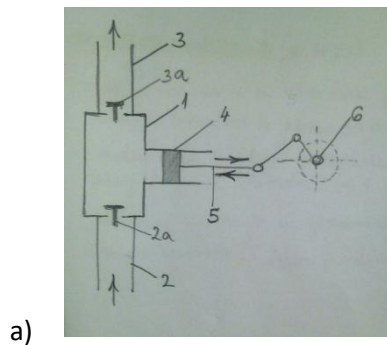
Tehnički crteži se mogu kotirati (označiti kotama), kada se na mjernoj crti sa strelicama unesu realne dimenzije predmeta:

Predmeti se mogu prikazati i presjekom, a razlikuju se uzdužni (a) i poprečni (b) presjek:

Primjeri aparatura: mehanizam klipne pumpe (a) i klipnog kompresora (b):

Uredan dnevnik rada s unesenim važnijim zapažanjima omogućava da se i nakon dužeg vremena prisjetite tijeka vježbe i dobivenih rezultata, pomaže pri donošenju zaključaka, omogućava kritički osvrt na poslove koji su završeni, bolju organizaciju obveza u budućem radu, racionalno korištenje vremena, prostora i materijala.

Nakon završenog rada podaci mjerenja i dobiveni rezultati predaju se nastavniku u obliku dnevnika rada koji sadrži sve najvažnije podatke.

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 1.

RAD U LABORATORIJU

Zadatak:

1. Navesti pravila rada u laboratoriju
2. Navesti mjere sigurnosti i opreza u laboratoriju
3. Tablično prikazati osnovne i izvedene jedinice SI sustava
4. Tablično prikazati grčki alfabet

PRAVILA RADA U LABORATORIJU

Za uspješan rad u laboratoriju potrebne su pozitivne radne navike, racionalno korištenje radnog vremena i prostora, te takav način rada kojim se ne nanosi šteta sebi, drugima, okolini i laboratorijskom inventaru.

- Pri radu u laboratoriju treba se pridržavati svih mjera opreza naznačenih uz pojedinu vježbu.
- Da bi se zaštitila odjeća redovno se mora nositi zaštitna kuta, a prema potrebi zaštitne naočale, a duga kosa treba biti svezana u rep.
- Od pribora obavezno je imati krpu, šibice i deterdžent.

Radno mjesto i laboratorij smiju se napustiti tek nakon što su poduzete sve mjere kako bi se spriječile eventualne štete. Treba se uvjeriti kako su svi ventili za plin, vodu i drugo zatvoreni, električni uređaji, monitori, grijači, peći i slično isključeni, stol čist i obrisan, izlivi isprani vodom i čisti, skupocjeni uređaji spremljeni i zaštićeni. Potrebno je zatvoriti i sve prozore, te pažljivim podizanjem stolica omogućiti rad drugim djelatnicima škole.

MJERE SIGURNOSTI

- U laboratorij učenici ne smiju ulaziti sami niti samostalno raditi vježbe jer im u slučaju bilo kakve nezgode nema tko pružiti pomoć,
- Laboratorij mora biti opremljen osnovnim priborom za prvu pomoć,
- Manji požari mogu se gasiti mokrim krpama, pijeskom ili aparatima za gašenje požara (prah ili CO₂); Odmah nakon pojave požara treba isključiti dovode električne struje i plina.
- Strojevi i uređaji u laboratoriju ne smiju se uključivati bez prisutnosti nastavnika, te se ne smiju prazniti i čistiti dok nisu isključeni,
- Zagrijani dijelovi aparatura ne smiju se dirati golim rukama, a naročito valja paziti na izlazak vruće pare.
- Otpatke u laboratoriju treba odvajati promišljeno na za to predviđeno mjesto.

OSNOVNE I IZVEDENE JEDINICE SI SUSTAVA

U znanosti i tehnici, kao i u svakodnevnom životu služimo se Međunarodnim sustavom jedinica (engl. *Systeme International Unites*) koji je općenito prihvaćen 1960. godine.

Tablica 1. Osnovne jedinice SI sustava

Fizikalna veličina		SI jedinica	
Naziv	Znak	Naziv	Znak
Duljina	l	metar	m
Masa	m	kilogram	kg
Vrijeme	t	sekunda	s
Jakost električne struje	I	amper	A
Termodinamička temperatura	T	kelvin	K
Količina tvari	n	mol	mol
Intenzitet svjetlosti	I	kandela	cd

Tablica 2. Izvedene jedinice SI sustava

Veličina		Jedinica		
Naziv	Znak	Definicija jedinice	Znak	Naziv
Sila	F	kg m s^{-2}	N	newton
Tlak	p	$\text{kg m}^{-1} \text{s}^{-2} = \text{N m}^{-2}$	Pa	pascal
Energija	E	$\text{kg m}^2 \text{s}^{-2} = \text{N m}$	J	joule
Snaga	P	$\text{kg m}^2 \text{s}^{-3} = \text{J s}^{-1}$	W	watt
Električni naboj	Q	A s	C	coulomb
Električni potencijal	U	$\text{kg m}^2 \text{s}^{-3} \text{A}^{-1} = \text{J C}^{-1}$	V	volt
Električni otpor	R	$\text{kg m}^2 \text{s}^{-3} \text{A}^{-2} = \text{V A}^{-1}$	Ω	ohm
Električna vodljivost	G	$\text{kg}^{-1} \text{m}^{-2} \text{s}^{-1} \text{A}^2$	S	siemens
Frekvencija	f	s^{-1}	Kz	hertz
Svjetlosni tok	Φ	cd sr	lm	lumen
Radioaktivnost	a	s^{-1}	Bq	becquerel

GRČKI ALFABET

Grčki alfabet je najstarije alfabetsko pismo. Slova grčkog alfabeta upotrebljavaju u znanosti.

Tablica 3. Grčki alfabet

veliko slovo	malo slovo	izgovor	veliko slovo	malo slovo	izgovor
A	α	alfa	N	ν	ni
B	β	beta	Ξ	ξ	ksi
Γ	γ	gama	O	o	omikron
Δ	δ	delta	Π	π	pi
E	ϵ	epsilon	P	ρ	ro
Z	ζ	zeta	Σ	σ, ς	sigma
H	η	eta	T	τ	tau
Θ	θ	theta	Υ	υ	ipsilon
I	ι	jota	Φ	ϕ, ϕ	fi
K	κ	kapa	χ	χ	hi
Λ	λ	lambda	Ψ	ψ	psi
M	μ	mi	Ω	ω	omega

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 2.

USITNJAVANJE MLINOM ČEKIČAROM

Zadatak:

1. Usitniti zadanu količinu kukuruza
2. Izračunati stupanj usitnjenja (n_{red}) prema Rittingerovu zakonu
3. Izračunati iskorištenje i gubitak usitnjavanja

Pribor: mlin čekičar, vaga, plastični pladanj, četke.

Tvar za usitnjavanje: zrnje kukuruza

Opis postupka: Odvagati zadani uzorak kukuruza i staviti ga u očišćeni mlin čekičar. Kućište treba dobro zatvoriti leptir maticom na vijku. U mlin ulazi materijal krupnoće najvećih komadića $d = 7,0$ mm, a traži se da se materijal samelje na čestice krupnoće $d = 0,3$ mm. Nakon usitnjavanja istresti i izvagati meljivo, a kućište mlina dobro očistiti. Izračunati stupanj usitnjenja prema Rittingerovu zakonu, te iskorištenje i gubitak usitnjavanja.

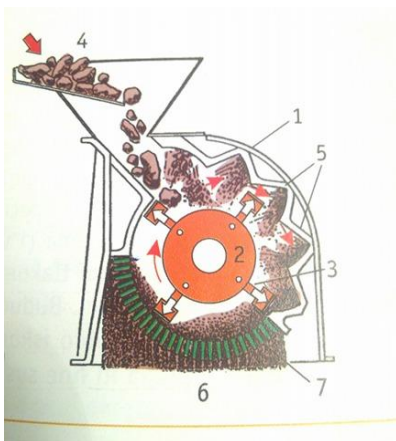
Račun:

$$m_1 (\text{kukuruza}) = 8,55 \text{ kg}$$

$$m_2 (\text{kukuruza}) = 8,19 \text{ kg}$$

$$n_{red.} = \frac{d_{poč.}}{d_{kon.}} \quad l = \frac{m_{kon.}}{m_{poč.}} \cdot 100 \% \quad G = 100 \% - l$$

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 3.

USITNJAVANJE KUGLIČNIM MLINOM

Zadatak:

1. Usitniti zadanu količinu krede kugličnim mlinom
2. Provesti granulometrijsku analizu dobivenog usitnjenog materijala
3. Izračunati iskorištenje prosijavanja i gubitak provedene analize

Pribor: kuglični mlin, vaga, niz sita poznatih promjera očica, plastične posude, plastični pladanj, četke.

Tvar za usitnjavanje: kreda

Opis postupka: Odvagati zadanu količinu uzorka i staviti zajedno s kuglama različitih veličina u očišćeni bubanj kugličnog mlina te dobro zatvoriti bubanj poklopcem. Nakon usitnjavanja sadržaj bubnja istresti na plastični pladanj. Bubanj i kugle dobro očistiti. Sve meljivo izvagati te načiniti granulometrijsku analizu nizom sita uz ručno prosijavanje. Izvagati frakcije zaostale na sitima, te odrediti stupanj usitnjenja.

Račun:

Prije sijanja bilo je 865 g, a poslije sijanja na sitima redom 275 g, 268 g i 278 g

$$I = \frac{m_{kon.}}{m_{poč.}} \cdot 100 \% \quad G = 100\% - I$$

Postoci po sitima:

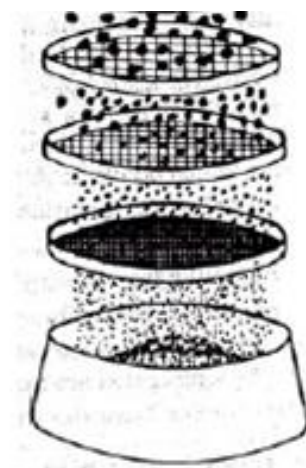
Računamo udio svake frakcije u početnoj masi (865 g):

$$1. \text{ sito: } w_1 = \frac{m_1}{m_{ukupno}} \cdot 100\% \approx 31.79\%$$

$$2. \text{ sito: } w_2 = \frac{m_2}{m_{ukupno}} \cdot 100\% \approx 30.98\%$$

$$3. \text{ sito: } w_3 = \frac{m_3}{m_{ukupno}} \cdot 100\% \approx 32.14\%$$

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 4.

MJERENJE BROJA OKRETAJA BUBNJA KUGLIČNOG MLINA

Zadatak:

1. Izračunati optimalan broj okretaja kugličnog mlina
2. Izračunati snagu za pogon mlina

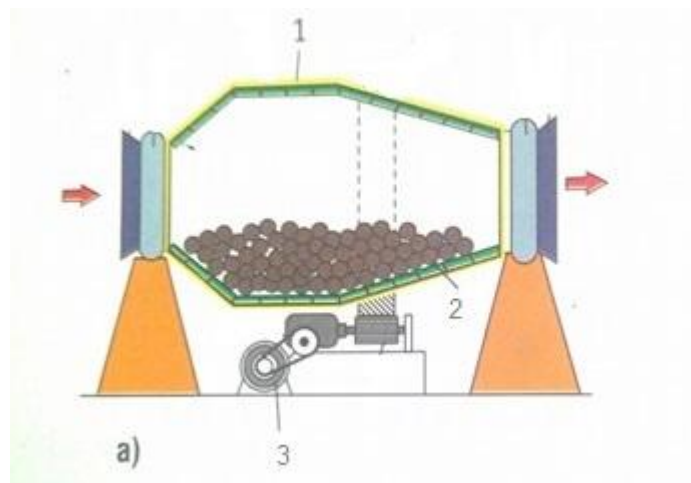
Pribor: kuglični mlin, brojač okretaja, štoperica, metar, pomična mjerka

Opis postupka: Metrom izmjeriti opseg bubnja mlina ($O = 82$ cm) te izračunati vanjski promjer mlina (d_v). Pomičnom mjerkom izmjeriti debljinu stijenke bubnja ($\delta = 0,5$ cm) i izračunati unutarnji promjer bubnja (d_u). Pomoću unutarnjeg promjera bubnja izračunati optimalan broj okretaja mlina i snagu za pogon mlina ako je masa kugli 5 kg.

Račun:

$$O = d_v \cdot \pi \quad d_u = d_v - 2\delta \quad n = \frac{0,5}{\sqrt{d_u m}} \quad P = 6 \cdot m_k \cdot \sqrt{d_u m}$$

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 5.

ODREĐIVANJE GUSTOĆE

Zadatak:

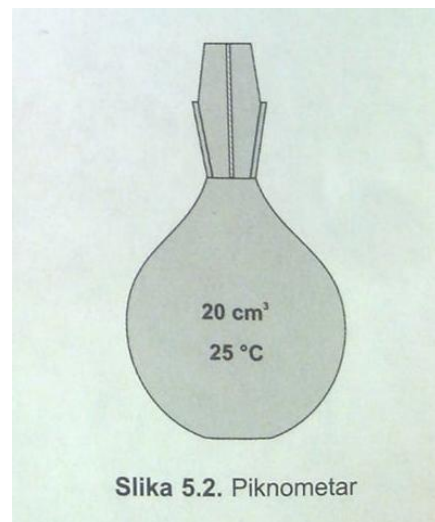
1. Odrediti gustoću ispitivane tekućine piknometrom
2. Izračunati relativnu gustoću suncokretovog ulja

Pribor: Menzura, piknometar, vaga

Tvar: ispitivana tekućina (ulje)

Opis postupka: Izvagati prazan piknometar. Do vrha uliti u piknometar ulje i začepiti tako da kroz središnji dio čepa izađe sav višak tekućine. Izvagati napunjen piknometar i iz razlike masa punog i praznog piknometra izračunati masu ulja, te pomoću poznatog volumena piknometra izračunati gustoću ulja.

Crtež:

Račun:

$$m_1(\text{prazan pik.}) = 250,00 \text{ g}$$

$$m_2(\text{pik. + uzorak}) = 268,4 \text{ g}$$

$$m(\text{uzorak}) = m_2 - m_1$$

$$\rho = \frac{m}{V} \text{ [kgm}^{-3}\text{] ili [gcm}^{-3}\text{]}$$

$$\text{Relativna gustoća: } \delta = \frac{\rho}{\rho_0}$$

$$\rho_0(\text{H}_2\text{O}) = 0,988 \text{ gcm}^{-3}$$

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 6.

ODREĐIVANJE RELATIVNE VISKOZNOSTI OSTWALDOVIM VISKOZIMETROM

Zadatak:

1. Pomoću Ostwaldovog viskozimetra odrediti viskoznost 70% etanola
2. Izračunati relativnu i kinematičku viskoznost etanola

Pribor: Ostwaldov viskozimetar, štoperica, čaša od 100 cm³, graduirana pipeta s propipetom, menzura od 25 cm³

Tvar: 70 % etanol

Opis postupka: U dobro očišćen Ostwaldov viskozimetar uliti pipetom kroz krak C točno određen volumen destilirane vode. Pomoću gumene cijevčice usisati tekućinu u krak D nešto iznad gornje granice oznake A i ostaviti je da slobodno istječe iz tog kraka. Štopericom mjeriti vrijeme potrebno da se tekućina spusti od oznake A do oznake B. Mjerenje ponoviti za vodu i za svaku zadanu tekućinu tri puta.

Račun:

$$\mu_2 = \mu_1 \frac{\rho_2 \times t_2}{\rho_1 \times t_1}$$

Pri čemu je:

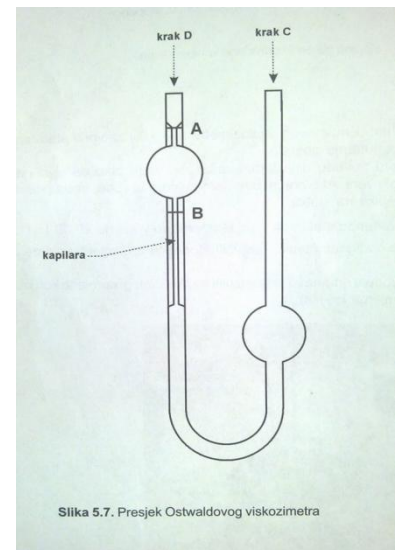
- μ_1 – dinamička viskoznost destilirane vode pri zadanoj temperaturi ($1,001 \cdot 10^{-3}$ Pas)
- ρ_1 – gustoća destilirane vode pri zadanoj temperaturi ($0,998 \text{ gcm}^{-3}$)
- t_1 – vrijeme istjecanja destilirane vode (21 s, 20 s, 22 s)
- μ_2 - dinamička viskoznost ispitivane otopine pri zadanoj temperaturi
- ρ_2 – gustoća ispitivane otopine pri zadanoj temperaturi – očitati sa reagens boce ili iz literature ($0,8542 \text{ gcm}^{-3}$)
- t_2 – vrijeme istjecanja ispitivane otopine (53 s, 54 s, 55s)

$$\mu_R = \frac{\mu}{\mu_0}$$

$$\mu_0(\text{H}_2\text{O}) = 1,001 \cdot 10^{-3} \text{ Pas}$$

$$v = \frac{\mu}{\rho} [\text{m}^2\text{s}^{-1}]$$

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 7.

STRUJANJE FLUIDA

Zadatak:

1. Izračunati protok vode kroz izlaznu cijev
2. Odrediti vrstu strujanja vode u glatkoj horizontalnoj cijevi pomoću Reynoldsovog broja
3. Odrediti pad tlaka u cijevi pomoću Darcy – Weisbachovog zakona

Pribor: aparatura po Reynoldsu, štoperica

Tvar: vodovodna voda

Opis postupka: Spremnik za vodu napuniti vodovodnom vodom do otvora cijevi na vrhu. Stalnim dotokom vode održavati razinu u spremniku, tj. stalan hidrostatski tlak u izlaznoj cijevi. Izlazna cijev mora biti horizontalna i bez mjehurića zraka. Pomoću štoperice izmjeri se vrijeme potrebno da iz cijevi isteče zadani volumen vodovodne vode (2000 cm^3). Pomičnom mjerkom izmjeriti se unutarnji promjer cijevi (8,00 mm), a metrom duljinu cijevi (45,00 cm). Koeficijent trenja iznosi 0,02.

Račun:

$$Q_v = \frac{V}{t}$$

$$t_1 = 33,18 \text{ s}; t_2 = 31,58 \text{ s}; t_3 = 34,78 \text{ s}$$

$$Q_v = 0,785 \cdot d_u^2 \cdot v$$

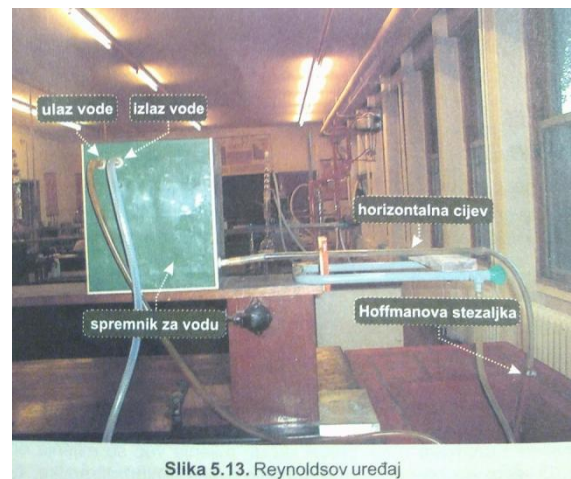
$$Re = \frac{d_u \times v \times \rho}{\mu}$$

$$\rho(\text{H}_2\text{O}) = 0,9982 \text{ gcm}^{-3}$$

$$\mu(\text{H}_2\text{O}) = 1,001 \cdot 10^{-3} \text{ Pas}$$

$$\Delta p = \xi \frac{l \times v \times \rho}{2 d_u} \quad [\text{Pa}] \text{ ili } [\text{kgm}^{-1}\text{s}^{-2}]$$

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 8.

TRANSPORT I SKLADIŠTENJE PLINA

Zadatak:

1. Transportirati zrak pomoću klipnog (stapnog) kompresora do mokrog niskotlačnog gazometra (metalno zvono s bazenom i vodom)
2. Izračunati volumen i ukupan tlak zraka pod zvonom
3. Izračunati količinu zraka pod zvonom temperature 20°C

Pribor: Klipni (stapni) kompresor, metalno zvono s bazenom i vodom, utezi, metar

Tvar: zrak

Opis postupka: Izmjeriti vanjski promjer (30 cm) i debljinu stijenke zvona (4 mm). Otvoriti pipce na zvonu i zvono uroniti u vodu. Na zvono staviti utege i zatvoriti pipce. Masa zvona sa utezima iznosi 20 kg. Uključiti kompresor, te puniti zvono zrakom do zadane visine zvona od 50 cm otvaranjem pipca na kompresoru.

Račun:

$$d_u = d_v - 2s \quad A = \frac{d_u^2 \pi}{4} \quad G = m \cdot g$$

$$p' = \frac{G}{A} \quad p_{uk.} = p_{atm} + p'$$

$$V = \frac{d_u^2 \pi}{4} * h \quad p \cdot V = n \cdot R \cdot T$$

Crtež:

Gdje je:

T – temperatura plina pod zvonom (K)	d_u – unutarnji promjer zvona (m)
R – opća plinska konstanta, $R = 8,314 \text{ J mol}^{-1} \text{ K}^{-1}$ ($\text{J} = \text{kg m}^2 \text{ s}^{-2}$)	s – debljina stijenke zvona (m)
$p_{uk.}$ – ukupni tlak plina pod zvonom ($1 \text{ bar} = 10^5 \text{ Pa}$) ($\text{Pa} = \text{kg m}^{-1} \text{ s}^{-2}$)	d_v – vanjski promjer zvona (m)
p' – predtlak plina pod zvonom uzrokovan njegovom težinom (Pa)	O – opseg zvona (m)
G – težina zvona (kg m s^{-2}); ($g = 9,81 \text{ ms}^{-2}$)	V – volumen plina pod zvonom (m^3)
A – površina baze zvona (m^2)	h – visina plina pod zvonom (m)
m – masa zvona (s utezima) (kg)	

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 9.

SEDIMENTACIJA

Zadatak:

1. Eksperimentalno odrediti brzinu taloženja čestica pijeska u vodi
2. Izračunati brzinu taloženja čestica pijeska u vodi pomoću Stokesovog zakona ako se uzme da je promjer čestica 0,18 mm i gustoća čestica 2290 kgm^{-3}
3. Usporediti praktične i teorijske rezultate brzine taloženja čestica

Pribor: kolona za sedimentaciju (menzura), stakleni štapić, štoperica

Tvar: pijesak i voda

Opis postupka: U većoj menzuri pomoću staklenog štapića dobro izmješati suspenziju pijeska i vode. Štopericom mjeriti vrijeme taloženja jedne odabrane čestice između dvaju oznaka na određenoj udaljenosti (10 cm). Mjerenje ponoviti tri puta i uzeti srednju vrijednost. ($t_1 = 4,40 \text{ s}$, $t_2 = 4,35 \text{ s}$; $t_3 = 4,50 \text{ s}$).

Račun:

$$V_{(\text{praktično})} = \frac{h}{t} [\text{ms}^{-1}] \quad \text{i} \quad V_{(\text{teorijsko})} = \frac{d_c^2 * (\rho_c - \rho) * g}{18 \mu} [\text{ms}^{-1}]$$

gdje je:

v – brzina taloženja čestica [ms^{-1}]

h – prevaljeni put čestice [m]

t – vrijeme potrebno da čestica prevali zadani put kroz tekućinu [s]

d_c – promjer najsitnijih čestica [m]

ρ_c – gustoća čestica [kgm^{-3}]

ρ – gustoća fluida [kgm^{-3}]

μ – viskoznost medija [$\text{kgm}^{-1}\text{s}^{-1}$]

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 10.

FILTRACIJA

Zadatak:

1. Treba izračunati srednju brzinu filtriranja

Pribor: laboratorijska filter-preša, metar

Tvar: pijesak i voda

Opis postupka: Izvedena je probna filtracija suspenzije vode i pijeska na laboratorijskom filtru sastavljenom od 25 okvira. Promjer jednog okvira je 0,124 m. Dobiveni su slijedeći rezultati:

t/min	5	10	15
V _f /ml	580	680	740

Račun:

$$A_f = \frac{d_o^2 \pi}{4} \cdot 2n \quad v_f = \frac{V}{t \cdot A_f} \quad [\text{ms}^{-1}] \quad \bar{v}_f = \frac{v_f 1 + v_f 2 + v_f 3}{3}$$

Gdje je:

v_f – brzina filtriranja [ms^{-1}]

V – volumen filtrata [m^3]

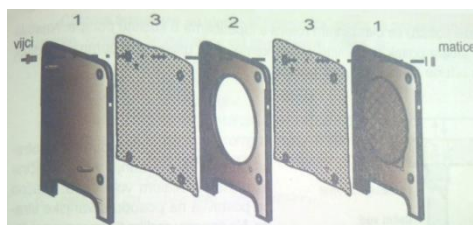
t – vrijeme provođenja filtriranja [s]

A_f – površina filtra [m^2]

d_o – promjer okvira [m]

n – broj okvira

Crtež:

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 11.

EKSTRAKCIJA

Zadatak: Treba odrediti maseni udio NaCl u uzorku nakon ekstrakcije

Pribor: Aparatura po Soxhletu, menzura, pipeta, vaga

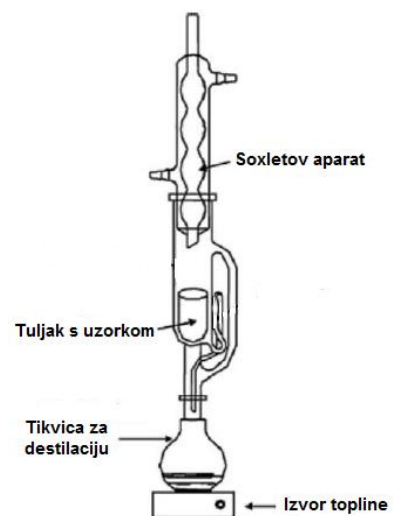
Tvar: NaCl, pijesak, destilirana voda

Opis postupka: U tuljak nasuti zadanu količinu uzorka NaCl u pijesku (10 - 15 g). U tikvicu uliti 250 ml destilirane vode i zagrijavati. Kada voda iz tikvice predestilira i potopi tuljak s uzorkom, počinje ekstrakcija koja traje najmanje jedan sat (voda mora prelići tuljak barem tri puta). Nakon ekstrakcije izmjeriti menzutom volumen otopine u tikvici pri čemu treba voditi računa da je sva voda iz povratnog hladila i srednjeg dijela Soxhleata vraćena u tikvicu (248 ml). U izvaganu čašu otpipetirati 50 ml otopine. Izvagati čašu s otopinom (52,79 g). Izračunati gustoću otopine i iz tablice očitati masenu koncentraciju NaCl.

Potrebne formule:

$$\rho_{(\text{otopina})} = \frac{m(\text{otopina})}{V(\text{otopina})} \rightarrow V(\text{otopine NaCl očitati iz tablice})$$

Gustoća vodenih otopina NaCl pri 20°C					
$\rho/\text{g cm}^{-3}$	w/%	$\gamma/\text{g dm}^{-3}$	$\rho/\text{g cm}^{-3}$	w/%	$\gamma/\text{g dm}^{-3}$
1,0053	1	10,05	1,1009	14	154,10
1,0125	2	20,25	1,1162	16	178,60
1,0268	4	41,07	1,1319	18	203,70
1,0413	6	62,48	1,1478	20	229,60
1,0559	8	84,47	1,1640	22	256,10
1,0707	10	107,10	1,1804	24	283,30
1,0857	12	130,30	1,1972	26	311,30

$$m(\text{NaCl u 248ml}) = V(\text{otopine NaCl}) \cdot V(\text{otopina-ukupni})$$

$$m(\text{otopina}) = \rho(\text{otopina}) \cdot V(\text{otopina-ukupni})$$

$$w(\text{NaCl}) = \frac{m(\text{NaCl})}{m(\text{otopina})}$$

Zaključak:

PROPIS ZA IZRADU VJEŽBE 12.

APSORPCIJA

Zadatak: Provesti apsorpciju CO₂ u vodi i odrediti mjerodavnu razliku masenih koncentracija na ulazu i izlazu iz kolone ($\Delta\gamma_B$)

Pribor: Kippov aparat, apsorpcijska kolona, čaša, Erlenmeyer tikvica, pipeta, bireta, štoperica

Tvar: usitnjeni CaCO₃, HCl (1:1), NaOH (c = 0,01 moldm⁻³), fenolftalein

Opis postupka: Kroz srednji otvor Kippovog aparata ubaciti nekoliko komadića usitnjenog CaCO₃. Otvoriti pipac Kippovog aparata za izlaz nastalog CO₂ i uvesti nastali plin u apsorpcijsku kolonu. Protustrujno kroz kolonu pustiti vodu iz spremnika. Štopericom mjeriti vrijeme potrebno za istjecanje zadanog volumena nastale H₂CO₃ u izvaganu čašu. Nakon tri minute iz apsorbera istekne 37,5 g kiseline. Kolona je s punilom specifične površine od 60 m²m⁻³, visine 0,9 m i unutarnjeg promjera 6,0 cm. Pokusima i proračunom je utvrđeno da koeficijent ukupnog prolaza tvari iznosi 0,004 ms⁻¹.

Potrebne formule:

$$Q_B = \frac{m}{t} \text{ [kgs}^{-1}\text{]} \quad A_{sp} = \frac{A_{uk.}}{V_{kol.}} \text{ [m}^{-2}\text{m}^{-3}\text{]} \quad V_{kol.} = \frac{r^2 \pi}{4} \cdot h = 0,785 \cdot d^2 \cdot h \text{ [m}^3\text{]}$$

$$Q_B = K \cdot A_{uk.} \cdot \Delta\gamma_B \text{ [kgs}^{-1}\text{]}$$

Zaključak: